

แนวทางปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญา

GUIDELINES FOR LEGAL IMPROVEMENT TO PROTECT THE RIGHTS OF WITNESSES IN CRIMINAL CASES

พุทธรชาติ จันทร์ธาดา*

Putthachart Jannathada

วรรณวิภา เมืองถ้ำ**

Wanwipa Muangtham

วันที่รับบทความ 4 กันยายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ 27 กันยายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ 28 กันยายน 2566

* นักศึกษาปริญญาโท สาขากฎหมายอาญา และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Graduate Student of Master of Law, Department of Criminal Law and Criminal Justice, Sukhothai
Thammathirat Open University

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Ph.D. Assistant Professor, School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ ความเป็นมา และความสำคัญของการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา และการคุ้มครองพยานเด็กในการพิจารณาคดีอาญา (2) เพื่อศึกษาบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของผู้กระทำความผิดต่อพยานบุคคลในคดีอาญา ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ (3) เพื่อวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานเพื่อคุ้มครองสิทธิพยานบุคคลในคดีอาญาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ (4) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศไทย บทความวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร หนังสือ งานวิจัย กฎหมาย ตลอดจนข้อมูลอินเทอร์เน็ตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญา และทำการเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า (1) รัฐให้ความสำคัญกับการคุ้มครองพยานบุคคลทั้งในด้านความปลอดภัย ด้านวิธีพิจารณาความ และการได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม (2) กฎหมายสหรัฐอเมริกากำหนดความรับผิดชอบทางอาญาที่กระทำต่อพยานบุคคลไว้อย่างครบถ้วนกว่าประเทศไทย ส่วนในประเทศอังกฤษบางกรณีกำหนดให้พยานเด็กที่เคยให้การขึ้นสอบสวนไม่ต้องมาเบิกความในคดีพิพาทในชั้นศาลอีก (3) ศึกษากฎหมายประเทศไทยพบว่ายังกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาไม่ครอบคลุมรูปแบบความผิดที่อาจกระทำต่อพยานบุคคล ส่วนพยานบุคคลยังไม่ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมจากรัฐ และพยานเด็กยังต้องมาเบิกความซ้ำซ้อนในชั้นศาล (4) สมควรแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาให้ครอบคลุมการฆ่า ทำร้าย ชูเชิญ สะกดรอย หรือคุกคามต่อพยานบุคคล รวมถึงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิและต้องจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่พยานบุคคลที่มาให้การในชั้นสืบสวนสอบสวน และแก้ไขวิธีการสืบพยานเด็กว่า หากจำเลยให้การปฏิเสธ ให้ศาลเปิดสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานเด็กในชั้นสอบสวน หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ก่อนเริ่มสืบพยาน แล้วจึงให้ศาลหรือคู่ความถามพยานเด็กเพิ่มเติมเท่าที่ไม่ซ้ำซ้อนกับที่เคยให้การไว้แล้ว แต่หากจำเลยให้การรับสารภาพ ให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การในชั้นสอบสวน หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องแทนคำเบิกความ

คำสำคัญ: คุ้มครองพยาน, ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย, สืบพยานเด็ก

Abstract

This independent study aim to, The purpose of this research was (1) to study concepts, principal, history, and significance of witness protection in criminal cases and child witness protection in criminal proceedings (2) to study laws relating to criminal liability determination of offenders toward witnesses in criminal cases both domestically and internationally (3) to analyze laws relating to witness protection by comparing criminal proceeding in Thailand to other countries (4) to suggest guideline to improve and amend witness protection provisions of Thailand

The study found that (1) the state values witness protection regarding safety, trial, and granting reasonable remuneration (2) the U.S. laws thoroughly impose criminal liability toward action against the witness in comparison to Thailand while in the United Kingdom, it is allowed in some case that child witness who has previously testified can be exempted from giving testimony in courts in relation to sexual assault (3) from studying Thai laws, it is found that the criminal liability has still not covered offenses that might be committed against witnesses. In addition, witnesses have yet to receive reasonable remuneration from the state, and child witness still has to repeatedly give testimony during the trial in court (4) there should be the amendment on Criminal Witness Protection Act 2003 (B.E. 2546) to cover offenses being homicide, assault, intimidating, stalking or threatening witnesses and the amendment on Criminal Procedure Code which stipulates the state to inform rights and give reasonable remuneration to witness testifying during investigation and modify child witness testimony when defendants deny the charge, the court should play the record showing voice and motion of child witness during the investigation or preliminary hearing before the hearing. Then the court or parties in the trial can further examine child witnesses provided that questions do not alike to those being previously testified. In case the defendant plead guilty, the court is able to accept record showing voice and motion of child witness during the investigation or preliminary hearing instead of giving testimony in the trial

Keywords: Witness Protection, Remuneration and Expenses, Child Witness Examination

1. บทนำ

พยานบุคคลในคดีอาญามีความสำคัญต่อการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา หากพยานหรือบุคคลใกล้ชิดพยานถูกข่มขู่ คุกคาม หรือถูกทำร้าย ย่อมทำให้พยานเกรงกลัว ไม่กล้ามาให้การต่อเจ้าหน้าที่หรือเบิกความต่อศาล หรือพยานอาจจะต้องเบิกความเท็จเพื่อให้ตนเองหรือบุคคลใกล้ชิดรอดพ้นจากอันตรายที่ถูกข่มขู่คุกคาม รัฐจึงต้องมีมาตรการคุ้มครองพยาน เพื่อให้พยานเกิดความมั่นใจและกล้ามาเป็นพยานต่อศาลหรือกล้ามาให้การต่อเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรม อันจะส่งผลให้รัฐสามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ดังนั้น การคุ้มครองพยานจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

องค์การสหประชาชาติได้วางหลักการคุ้มครองพยานไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000) ข้อ 24 กำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องใช้มาตรการทั้งหลายที่เหมาะสมภายในวิถีทางของตน หรือให้ความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพแก่พยานจากการแก้แค้นหรือข่มขู่ที่

อาจเกิดขึ้นได้ในการดำเนินคดี ซึ่งพยานผู้นั้นเป็นผู้ให้การที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่ครอบคลุมภายใต้อนุสัญญานี้ และให้ความคุ้มครองแก่ญาติและบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดกับพยานผู้นั้นตามความเหมาะสม

สำหรับประเทศไทย การคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญานั้นมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ซึ่งมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิของพยานหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานและบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน, คุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลในกระบวนการพิจารณาพิพากษา และคุ้มครองสิทธิในการได้รับค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายจากรัฐในการมาทำหน้าที่เป็นพยาน โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 244 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ต่อมาจึงมีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขึ้นมารองรับโดยกำหนดให้บุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญารวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน รวมถึงสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยาน ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยด้วยเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ดี การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลที่กระทำผิดต่อพยานนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 หมวด 6 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ มีบัญญัติไว้เพียง 3 มาตรา คือ ฐานเปิดเผยความลับที่เกี่ยวข้องกับสถานที่อยู่ ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน โดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้บุคคลเหล่านั้นไม่ได้รับความปลอดภัย หรือเพื่อให้บุคคลตามมาตราดังกล่าวไม่ได้รับความปลอดภัย ตามมาตรา 21 และมาตรา 22 ส่วนมาตรา 23 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดอาญาต่อบุคคลใดเพราะเหตุที่บุคคลนั้น สามี ภริยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นจะมา หรือได้มาเป็นพยาน ต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ กึ่งหนึ่ง” ซึ่งยังไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจนถึงลักษณะการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นแก่พยานได้ในความเป็นจริง เช่น การฆ่าปิดปากพยาน, การทำร้ายพยาน, การข่มขืนใจหรือขู่ขู่พยาน, การคุกคามพยานด้วยวิธีอื่น เป็นต้น

นอกจากการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานแล้ว สิ่งที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความมั่นใจและเพิ่มแรงจูงใจในการมาเป็นพยานต่อเจ้าหน้าที่รัฐหรือต่อศาล คือ การกำหนดให้รัฐต้องจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมแก่พยาน แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการีผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 กำหนดให้พยานที่มาให้การต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือเบิกความต่อศาล มีสิทธิได้รับเพียงค่าตอบแทนในอัตรา 300 – 600 บาท เท่านั้น ย่อมทำให้พยานรู้สึกไม่คุ้มค่าที่ต้องเดินทางมาทำหน้าที่พยานเป็นพลเมืองดีของรัฐ

ส่วนการคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลซึ่งเป็นเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี ในชั้นพิจารณาของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี กำหนดว่า การสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน

สืบแปลปีกำหนดให้ศาลจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้ศาลหรือคู่ความถาม ถามค้าน หรือถามตักพยานเด็ก ผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ โดยให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาด้วย หมายความว่า แม้พยานเด็กจะเคยให้การต่อหน้าสทวิชาชีพนในชั้นสอบสวน และมีการบันทึกภาพ และเสียงการถามปากคำไว้แล้ว ตามมาตรา 133 ทวิ ก็ยังต้องมาเบิกความต่อศาลในชั้นพิจารณาอีกครั้ง เว้นแต่ ศาลเห็นสมควรหรือพยานที่เป็นเด็กหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควร จึงจะให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวน ต่อหน้าคู่ความ และให้ถือสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล โดยให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม ถามค้านหรือถามตักพยานได้ ทั้งนี้เท่าที่จำเป็นและภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร แต่เมื่อพิจารณาอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 3.1 ได้กำหนดว่าในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็กไม่ว่าจะกระทำโดยศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงเป็นลำดับแรก และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 (6) กำหนดว่า เด็กและเยาวชน ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี กลับวางหลักการให้เด็กต้องมาเบิกความต่อศาลในฐานะพยานเป็นหลัก ยกเว้นก็ต่อเมื่อศาลเห็นว่ามิเหตุสมควร จึงจะให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนต่อหน้าคู่ความ แล้วให้คู่ความถามพยานเด็กเพิ่มเติม กรณีดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์กฎหมายของประเทศไทยว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาที่กระทำต่อพยานบุคคลในคดีอาญาให้มีความชัดเจน และเพื่อหาแนวทางให้รัฐสามารถจ่ายค่าตอบแทนแก่พยานบุคคลทั้งที่มาให้การในชั้นสืบสวนสอบสวน และในชั้นศาลได้อย่างเหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเต็มใจมาเป็นพยานในฐานะพลเมืองดีของรัฐ และเพื่อหาแนวทางปรับปรุงกฎหมายเพื่อลดขั้นตอนมิให้พยานเด็กต้องมาเบิกความซ้ำซ้อนในชั้นศาลอีก ซึ่งจะสนับสนุนให้รัฐสามารถบังคับใช้กฎหมายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลีกเลี่ยงการลงโทษผู้บริสุทธิ์ ประชาชนเกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

2. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญา

2.1 ทฤษฎีสัญญาประชาคม

เหตุที่บุคคลต้องมาให้การเป็นพยานต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือต้องมาเบิกความต่อศาลนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ“ทฤษฎีสัญญาประชาคม” ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า ประชาชนทุกคนที่ยอมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐ ย่อมมีสิทธิและหน้าที่ในทิศทางที่สอดคล้องเกื้อกูลกัน โดยรัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ส่วนประชาชนย่อมมีหน้าที่ต้องเคารพกฎระเบียบของรัฐ และเมื่อพบเห็นการกระทำความผิด ประชาชนผู้เห็นเหตุการณ์ต้องทำหน้าที่พลเมืองดีของรัฐเข้ามาเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา ต่อมาตามอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1988 คือ UNDCP Model

Law Witness Protection Bill 1988 มีหลักการว่า “พยานบุคคลจะไม่ให้การโดยปราศจากการคุ้มครองภัยอันตรายหรือการตอบแทนที่เกี่ยวกับการกระทำทางอาญา” ทำให้นานาประเทศเริ่มตระหนักถึงบทบาทความสำคัญของพยานบุคคล รวมทั้งเห็นความจำเป็นในการคุ้มครองพยานดังกล่าว จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายภายในของตนเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานขึ้นมาเพื่ออนาคตให้เป็นไปตามแนวทางสากลที่ใช้กันอยู่ทั่วไป¹

2.2 หลักการได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย

หลักการได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย (public trial) เป็นสิทธิที่มีการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ข้อ 10 กำหนดว่า “ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียงในการพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญาใส่ตน” และข้อ 11 (1) กำหนดว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี” และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR) ข้อ 14 ระบุว่า บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม ทั้งนี้ หลักการได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ได้เปิดโอกาสให้สาธารณชนผู้สนใจมีสิทธิเข้าร่วมฟังการสืบพยานได้เพื่อความโปร่งใสในการพิจารณาคดี เป็นหลักประกันว่าการสืบพยานของทุกฝ่ายจะได้รับการตรวจสอบจากประชาชนว่าเป็นการกระทำที่บริสุทธิ์ยุติธรรม นอกจากนี้ จำเลยยังสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและสืบพยานต่อหน้า (Right of Confrontation) มุ่งหมายให้จำเลยมีสิทธิที่จะอยู่ร่วมในการพิจารณาทุกขั้นตอน และเป็นหลักประกันว่าพยานที่ให้การเป็นปรปักษ์ต่อจำเลย จะต้องปรากฏตัวและแสดงข้อเท็จจริงในศาล และเมื่อจำเลยเผชิญหน้ากับพยานที่ให้การเป็นปรปักษ์ ย่อมจะกดดันพยานต้องให้การตามความเป็นจริง²

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานเด็กในการพิจารณาคดีอาญา

การคุ้มครองเด็กในการพิจารณาคดีอาญา มีรากฐานมาจากแนวคิดของการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กในการแสดงความคิดเห็นของตน ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 ข้อ 12 ซึ่งเป็นการให้หลักประกันแก่เด็กที่มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง และมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรี โดยเฉพาะในกระบวนการพิจารณาทางตุลาการ และทางปกครองใดๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็กไม่ว่าโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนหรือองค์กรที่เหมาะสม ในลักษณะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายภายใน เนื่องจากการสอบสวนและการสืบพยานในคดีอาญา มุ่งค้นหาความจริงจากผู้เสียหายและพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวดเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในคดี และยังให้สิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาอย่างเต็มที่ ทำให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอาจได้รับผลกระทบต่อการตอบคำถามของพนักงานสอบสวน ทนายความ พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษา ซึ่งมุ่งจะถามโดยต้องการทราบรายละเอียดของพฤติการณ์คดีโดยมิได้คำนึงถึงสภาพจิตใจของเด็ก และมักจะใช้

¹ วีระพงษ์ บุญโญภาส, “แนวคิดการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546,” วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เล่มที่ 2, ปีที่ 25, น.279 (มีนาคม 2549).

² อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), น. 239-240.

ภาษาและคำถามที่ใช้มักจะมีลักษณะเป็นภาษากฎหมาย และถามด้วยน้ำเสียงที่เป็นทางการเอาจริงเอาจัง ซึ่งมีผลกระทบต่อคำตอบของเด็ก คำให้การของเด็กย่อมมีผลต่อการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานและการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีของศาลอีกด้วย ประกอบกับคดีอาญาต้องพิจารณาโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ศาลให้ความสำคัญต่อพยานบุคคลที่มาเบิกความด้วยวาจาในศาลเป็นหลัก ดังนั้น ในกรณีที่เด็กมาเบิกความในคดีอาญา หากคดีนั้นพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง พยานเด็กต้องเคยให้การต่อพนักงานสอบสวนก่อนและมาเบิกความต่อศาลซ้ำอีกครั้ง ส่วนในคดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ พยานเด็กอาจต้องมาเบิกความในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และมาเบิกความในชั้นพิจารณาอีก ซึ่งเป็นการเบิกความซ้ำซ้อน ถือว่าเป็นภาระและไม่เหมาะสมต่อสภาพความเป็นเด็ก³

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” ซึ่งสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” จะเห็นได้ว่าหลักการนี้เป็นหลักสากลอันเป็นที่ยอมรับกันมานานอารยประเทศ ในภาษาละตินเรียกว่า “Nullum crimen nulla poena sine lege” แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “No crime or punishment without law” แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ไม่มีความผิดไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย”⁴ ซึ่งแนวคิดในการกำหนดความผิดอาญา มีพื้นฐานตามหลัก the principle of harm ได้แก่ การคุ้มครองบุคคล คุ้มครองทรัพย์สิน สาธารณชน ตลอดจนสถาบันหลักทางสังคม เริ่มจากกำหนดความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง และทรัพย์สิน แล้วขยายไปสู่ความผิดต่อรัฐ และความผิดอื่นๆ ที่กระทบต่อความสงบสุข หรือก่ออันตรายต่อมหาชน มีหลักสำคัญว่า ถ้าพฤติกรรมใดเป็นบ่อเกิดหรือเป็นการคุกคามทำให้เกิดอันตรายและสร้างความรู้สึกไม่ปลอดภัยไม่ว่าต่อรัฐหรือเอกชน หากไม่มีทางเลือกอื่นแทนที่จะปล่อยให้ประชาชนแก้แค้นกันเอง รัฐอาจเสมือนทำให้แทน โดยกำหนดให้เป็นความผิดอาญา (the state and private vengeance)⁵

2.5 หลักการกำหนดระดับมาตรฐานการพิสูจน์

มาตรฐานการพิสูจน์ “(Standard of proof) สามารถแบ่งได้ 5 ระดับ ได้แก่ 1) การพิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุอันมีพยานหลักฐานเพียงพอ (probable cause) ซึ่งจะใช้ในเรื่องที่ไม่ได้เป็นประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี และใช้ในการไต่สวนคำร้องคำขอปลิกย้อยทั่ว ๆ ไป เช่น การออกหมายค้น หมายจับ หมายขังในคดีอาญา คู่ความต้อง

³ ณรงค์ ใจหาญ, “การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา,” วารสารนิติศาสตร์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เล่มที่ 4, ปีที่ 29, น. 558 - 561 (ธันวาคม 2542).

⁴ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร, 2562), น. 3.

⁵ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, สังคมกับกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2564), น. 135.

พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่ามีความเชื่อตามที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้จริง 2) การพิสูจน์ให้เห็นถึงมูลคดี (prima facie case) จะปรากฏในชั้นไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง ซึ่งศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อนเพื่อตรวจสอบพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ว่าคดีที่โจทก์นำมาฟ้องมีมูลความจริงอยู่หรือไม่ 3) การพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า (preponderance of evidence) คู่ความจะต้องนำสืบให้ศาลเห็นถึงความโน้มเอียงหรือความน่าจะเป็นของข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้างมากกว่าข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้างเกินกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ หรือเรียกว่า “มาตรฐานการพิสูจน์ทั่วไป” 4) การพิสูจน์ให้เห็นว่าพยานหลักฐานนั้นมีความน่าเชื่อถืออย่างชัดเจน (Clear and convincing evidence) โดยคู่ความฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ต้องมีพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักและชัดเจนให้น่าเชื่อถือกว่าข้อเท็จจริงน่าจะเป็นไปตามที่ตนกล่าวอ้างหรือโต้แย้ง แต่ไม่ถึงขนาดต้องทำให้เชื่อโดยปราศจากข้อสงสัย มาตรฐานการพิสูจน์นี้อยู่ในระดับ 60 - 80 เปอร์เซ็นต์ และ 5) การพิสูจน์ให้ได้ความชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร หรือปราศจากเหตุอันควรสงสัย (beyond reasonable doubt) เป็นมาตรฐานการพิสูจน์สูงสุดในระบบกฎหมายปัจจุบัน มีปรากฏชัดเจนในมาตรา 227 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย⁶

3. หลักกฎหมายระหว่างประเทศ หลักกฎหมายของต่างประเทศ และของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของพยานในคดีอาญา

3.1 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000

เมื่อการคุ้มครองพยานนั้นถือเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นหัวใจของกระบวนการยุติธรรมอย่างที่สุด ในระดับกฎหมายระหว่างประเทศ จึงได้มีการวางหลักการเรื่องการคุ้มครองพยานไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000) โดยในข้อ 23 กำหนดให้รัฐภาคีต้องกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อการกระทำของบุคคลที่ข่มขู่ คุกคาม ทำให้พยานหวาดกลัว และในข้อ 24 และข้อ 25 กำหนดวิธีการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน รวมถึงกำหนดวิธีการคุ้มครองพยานในการเข้าร่วมการพิจารณาคดีโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย นอกจากนี้ในข้อ 26 ก็มีมาตรการที่จะคุ้มครองตัวสมาชิกองค์กรอาชญากรรมมาเป็นพยาน เพื่อเอาผิดองค์กรอาชญากรรมที่มีรูปแบบการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อน

3.2 แนวปฏิบัติในการคุ้มครองพยานของสำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ

นอกจากนี้ สำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime) ได้กำหนดแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการคุ้มครองพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม (Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008) เช่น การย้ายที่อยู่ของพยานไปอยู่ที่ห่างไกลจากที่อยู่เดิม หรือคุ้มครองตัวพยานอย่างใกล้ชิดกรณีเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ หรือตรวจสอบจดหมายหรือโทรศัพท์ที่มี

⁶ อุดม รัฐอมฤต, *อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 4*, น. 180-185.

มาถึงพยาน หรือติดตั้งเครื่องส่งสัญญาณต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยที่บ้านของพยาน และลดการติดต่อระหว่างพยานกับสาธารณชน เป็นต้น ส่วนการคุ้มครองพยานทางวิธีพิจารณาความ ใช้หลักการให้พยานเปิดเผยตัวต่อสาธารณชนหรือสื่อต่าง ๆ น้อยที่สุด เช่น ใช้วิธีการสืบพยานล่วงหน้าแทนการสืบพยานตามปกติ (In-court testimony) หรือสืบพยานผ่านการประชุมทางจอภาพ หรือดัดแปลงเสียงและปกปิดใบหน้าของพยานที่เบิกความ หรือสืบพยานโดยไม่เปิดเผยชื่อพยาน หรือใช้ชื่อสมมติ ชื่อปลอม หรือบางกรณีอาจมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลหรือเอกลักษณ์ส่วนบุคคล มีผลทำให้ได้ชื่อนามสกุลใหม่ เป็นต้น⁷

3.3 ความรับผิดชอบทางอาญาที่กระทำต่อพยานบุคคลของตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

กฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาที่กระทำต่อพยานไว้หลายรูปแบบ ได้แก่ ความผิดฐานประทุ้วงหรือเดินขบวนเพื่อกดดันพยานบุคคล (Picketing or parading) ตามมาตรา 1507 U.S.C หรือความผิดฐานยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล (Witness Tempering) ตามมาตรา 1512 U.S.C กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่บุคคลที่ฆ่าหรือพยายามฆ่าผู้อื่น เพื่อป้องกันการมาศาลหรือการเบิกความของบุคคลใด หรือบุคคลที่ใช้กำลังหรือขู่ข่มขู่ผู้อื่นโดยใช้กำลัง เพื่อให้เกิดอิทธิพล ประวิง หรือป้องกันการเบิกความของบุคคลใด หรือเป็นเหตุให้บุคคลใดไม่ยอมให้การ รวมถึงกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่บุคคลที่ขู่ข่มขู่ ช่มชู่ หรือจงใจโดยทุจริต ผู้หนึ่งผู้ใด หรือโดยชักนำ หรือชักจูงผู้หนึ่งผู้ใด เพื่อมีอิทธิพล ประวิง หรือป้องกันมิให้มีการในกระบวนการทางราชการ นอกจากนี้ยังกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่บุคคลที่เจตนาก่อความรำคาญผู้อื่น เป็นการขัดขวาง ประวิง ป้องกัน หน่วงเหนี่ยวผู้อื่นจากการมาศาลหรือการให้การในกระบวนการทางราชการ และยังมีความผิดฐานตอบโต้พยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือสายลับ (Retaliating against a witness, victim, or an informant) ตามมาตรา 1513 U.S.C. ที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่บุคคลที่ฆ่าหรือพยายามฆ่าผู้อื่น หรือกระทำการใดๆ อันทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย หรือทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย หรือข่มขู่ว่าจะกระทำการเช่นนั้น เพื่อตอบโต้บุคคลอื่นซึ่งเข้ามาเป็นพยาน และกำหนดความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงานหรือพยานบุคคล (Bribery of Public officials and Witnesses) ตามมาตรา 201 U.S.C. แก่บุคคลที่ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ประโยชน์แก่บุคคลอื่น หรือแก่บุคคลที่สาม เพื่อให้กระทำการเบิกความในฐานะพยานบุคคลของฝ่ายผู้รับ(สินบน) ในการพิจารณาของศาล หรือเพื่อให้บุคคลนั้นไม่ไปเบิกความยังสถานที่นั้น⁸

3.4 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989

การคุ้มครองสิทธิของพยานที่เป็นเด็กในชั้นสอบสวนหรือชั้นพิจารณา ในระดับกฎหมายระหว่างประเทศ มีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 ข้อ 3 กำหนดให้ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก และกำหนดว่ารัฐภาคีจะประกันแก่เด็กที่สามารถมีความคิดเห็นเป็นของตนเองได้แล้ว ซึ่งสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นโดยเสรีในทุกๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อ

⁷ สุพิศ ประณีตพลกรัง, “การันตาคำความจริงในกฎหมายลักษณะพยานและการคุ้มครองพยานในคดีอาญา,”

ใน ประมวลสาระชุดวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง เล่มที่ 2, (นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562), น. 27 - 31.

⁸ ปิติ โพธิ์วิจิตร, “ความผิดเกี่ยวกับการยุ่งเหยิงพยานบุคคล,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น. 41-52.

เด็ก ทั้งนี้ ความคิดเห็นดังกล่าวของเด็กจะได้รับการพิจารณาตามสมควรแก่อายุ และวุฒิภาวะของเด็กนั้น และเด็กจะได้รับโอกาสที่จะมีสิทธิมีเสียงในกระบวนการพิจารณาทางตุลาการ และทางปกครองใดๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็ก ไม่ว่าโดยตรง หรือโดยผ่านผู้แทน หรือองค์กรที่เหมาะสม ในลักษณะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายภายใน ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 ข้อ 12

3.5 การคุ้มครองสิทธิพยานที่เป็นเด็กในชั้นศาลตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ

ส่วนกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิพยานที่เป็นเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี ศึกษาพบว่าสหรัฐอเมริกามีกฎหมายบางฉบับให้ใช้วิดีโอเทปเพื่อบันทึกการสอบปากคำหรือคำให้การก่อนการพิจารณาคดี กฎหมายบางฉบับก็อนุญาตให้ใช้โทรทัศน์วงจรปิด (Closed Circuit Television) หรือ CCTV เพื่อแพร่ภาพการเบิกความของเด็กจากอีกห้องหนึ่งมายังห้องพิจารณา โดยการซักถามพยานกระทำผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิด และมีหลายรัฐบัญญัติให้อำนาจผู้พิพากษาที่จะสั่งให้พิจารณาลับในชั้นศาล สำหรับกรณีที่เด็กจะต้องเบิกความเป็นพยาน หากเด็กรู้สึกอึดอัดที่จะต้องเบิกความต่อหน้าสาธารณชน และศาลอาจอนุญาตให้บุคคลใดมาอยู่เป็นเพื่อนเด็กในระหว่างที่เด็กเบิกความในศาล หรือศาลอาจจำกัดระยะเวลาในการให้การในศาล และพยายามตั้งคำถามให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของเด็ก หรืออาจมีการปรับปรุงสภาพห้องพิจารณาคดีเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก และในกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับความผิดต่อเด็ก พนักงานอัยการ ทนายความของเด็ก บิดามารดาของเด็ก หรือผู้อนุบาล อาจขอให้ศาลมีคำสั่งว่าให้มีการบันทึกคำเบิกความของเด็กด้วยวิดีโอเทป ส่วนในประเทศอังกฤษ พบว่ามาตรา 32 (1) (b) แห่งพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 1988 (Criminal Justice Act 1988) ให้สิทธิเด็กที่จะขอให้การนอกศาลได้ในคดีความผิดทางเพศ โดยให้การผ่านโทรทัศน์วงจรปิด นอกจากนี้ หากมีการบันทึกคำให้การของพยานที่เป็นเด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่า 14 ปี ในการพิจารณาคดีทำร้ายทางเพศไว้แล้ว มาตรา 33 กำหนดว่าไม่ให้มีการเรียกเด็กมาเป็นพยานในการฟ้องร้องดำเนินคดีบางประเภทอีก เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้พยานที่เป็นเด็กต้องมาเบิกความซ้ำซ้อนกับที่เคยให้การไว้แล้ว⁹

3.6 การคุ้มครองสิทธิพยานตามหลักกฎหมายของประเทศไทย

การคุ้มครองสิทธิพยานตามหลักกฎหมายของประเทศไทย มีจุดเริ่มต้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 244 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 รับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ในมาตรา 40 (5) “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” แต่จากการศึกษาพบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน มิได้บัญญัติการคุ้มครองผู้เสียหายหรือพยานบุคคลหรือคุ้มครองเด็กในกระบวนการยุติธรรมไว้เป็นการเฉพาะดังเช่น

⁹ เขมจุฑา สุวรรณจินดา, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), น. 60 - 71.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 เพียงแต่บัญญัติไว้กว้างๆ ในหมวด 6 ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ ในมาตรา 68 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร” และในมาตรา 71 วรรคสาม บัญญัติว่า “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัดฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว” ซึ่งการใช้คำว่า “รัฐพึง...” ดังกล่าวไม่เกิดสภาพบังคับให้รัฐต้องดำเนินการต่างๆ ตามแนวนโยบายแห่งรัฐแต่อย่างใด¹⁰

ส่วนพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 กำหนดเงื่อนไขที่จะขอให้มีการคุ้มครองพยานว่า เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยาน รวมทั้งสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยาน อาจไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน ทั้งก่อนมาเป็นพยาน ขณะมาเป็นพยาน และหลังมาเป็นพยาน โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ได้บัญญัติมาตรการคุ้มครองพยานไว้ 2 หมวด ได้แก่ หมวด 1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน ได้แก่ คุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัย หรือจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย หรือปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ และหมวด 2 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน เช่น การย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม หรือการจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน หรือการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียน หรือการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น เป็นต้น

ส่วนการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่พยาน อยู่ในหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ซึ่งต้องพิจารณาประกอบระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2565 กำหนดจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 ค่าตอบแทนแก่พยานที่มาให้ข้อเท็จจริง หรือเบิกความในคดีอาญา ประเภทที่ 2 ค่าตอบแทนความเสียหายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการีผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน และประเภทที่ 3 ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีการคุ้มครองสิทธิของพยาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกด้วย เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่าการพิจารณาและ

¹⁰ กุลนิตี ขุนทองจันทร์, “ปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติในการรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2562), น. 152 - 154.

สืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย จึงเป็นการบังคับโดยปริยายให้พยานกับจำเลยต้องเผชิญหน้ากันโดยตรงในห้องพิจารณาคดีของศาล ซึ่งย่อมสร้างความหวาดหวั่นต่อพยานบุคคลบางประเภทที่มีเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย และภาวะแห่งจิตที่เปราะบางอ่อนแอ หรือต่อพยานที่เป็นบุคคลธรรมดาที่มีความเกรงกลัวจำเลยที่มีอิทธิพลหรือก่อเหตุสะเทือนขวัญอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และนับได้ว่าเป็นการซ้ำเติม กระทบกระเทือนต่อจิตใจของบุคคลที่มาเป็นพยานศาลซ้ำสอง¹¹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติข้อยกเว้นสิทธิการได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยไว้ โดยมีวิธีการพิจารณาคดีหรือวิธีการสืบพยานบางกรณีเป็นมาตรการเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้พยานต้องเผชิญหน้ากับฝ่ายจำเลย เพื่อป้องกันเหตุร้ายที่จะเกิดแก่ตัวพยานหรือคุ้มครองมิให้พยานเกิดความเกรงกลัวจำเลยไม่กล้าเบิกความ หรือเป็นมาตรการที่จะทำให้พยานบุคคลให้ความจริงก่อนที่จะถูกชักจูงหรือข่มขู่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นมาตรการคุ้มครองพยานโดยอ้อมอย่างหนึ่ง ได้แก่ การสืบพยานโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้ากับจำเลย ตามมาตรา 172 วรรคสาม โดยมีข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลย พ.ศ. 2556 ออกมารองรับด้วย, มีการกำหนดวิธีการสืบพยานสำหรับเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี ตามมาตรา 172 ตรี ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 (6) ที่กำหนดว่า เด็ก เยาวชน ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ และมีมาตรการในการสืบพยานล่วงหน้า เพราะมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอันอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหลัง มีทั้งกรณีสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ และมาตรา 237 ตรี และกรณีสืบพยานล่วงหน้าภายหลังฟ้องคดีตามมาตรา 173/2 วรรคสอง และมาตรา 55/1 วรรคหนึ่ง

4. วิเคราะห์ปัญหาของบทบัญญัติกฎหมายไทยที่ต้องปรับปรุงเพื่อคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญา

เมื่อได้พิจารณากฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 พบว่ามีปัญหาต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในเรื่องค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยานที่มาให้ข้อเท็จจริงแก่เจ้าพนักงานหรือมาเบิกความต่อศาล และมีปัญหาในเรื่องการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา และเมื่อได้พิจารณากฎหมายที่เป็นการคุ้มครองพยานบุคคลทางวิธีพิจารณาความ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว พบว่ามีปัญหาที่ต้องแก้ไขปรับปรุงเรื่องการสืบพยานเด็กที่มีอายุยังไม่เกิน 18 ปี ซึ่งยังพบว่ามีข้อกฎหมายที่ทำให้เด็กต้องให้การชี้แจงในศาลหลายขั้นตอน ดังนี้

¹¹ ธานิศ เกศพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4 เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2564), น. 330 - 332.

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของผู้กระทำความผิดต่อพยานบุคคลในคดีอาญา

เมื่อพิจารณาลักษณะของการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นแก่พยานบุคคลในคดีอาญาในความเป็นจริง ซึ่งผู้กระทำความผิดอาจมีเจตนากระทำความผิดต่อพยานบุคคล หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน อาจเกิดขึ้นได้หลายกรณีที่มีมักจะปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอ เช่น พยานถูกฆ่าปิดปาก หรือถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกหน่วงเหนี่ยวกักขังโดยอุ้มหาย หรือพยานถูกข่มขู่ หรือถูกคุกคามโดยการสะกดรอย หรือแม้กระทั่งมีการจ่ายเงิน หรือให้ผลประโยชน์เพื่อแลกกับการไม่ไปเป็นพยาน เป็นต้น แม้ลักษณะการกระทำความผิดดังกล่าวอาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ การฆ่าหรือพยายามฆ่าปิดปากพยาน ตามมาตรา 288 และมาตรา 289 หรือการใช้กำลังทำร้ายร่างกายพยาน ตามมาตรา 295 มาตรา 297 มาตรา 290 มาตรา 391 หรือการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขัง ตามมาตรา 310 มาตรา 310 ทวิ มาตรา 313 หรือการข่มขืนใจ หรือขู่เชิญพยาน หรือการรังแก ข่มเหง คุกคามพยาน หรือกระทำมิได้รับความเดือดร้อนรำคาญ ตามมาตรา 309 มาตรา 392 มาตรา 397 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่าบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญานั้นใช้บังคับเป็นการทั่วไป ส่วนการกระทำความผิดต่อพยานบุคคล โดยเฉพาะพยานบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องพิจารณาบทลงโทษตามกฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546

แต่เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 หมวด 6 บัญญัติลักษณะความผิดและบทกำหนดโทษไว้เพียง 3 มาตรา เท่านั้น โดยบทบัญญัติมาตรา 21 กำหนดองค์ประกอบความผิดว่า ต้องเป็นการเปิดเผยความลับที่เกี่ยวกับสถานที่อยู่ ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยาน ซึ่งได้มีการดำเนินการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยตามมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 10 หรือมาตรา 11 ซึ่งหมายความว่า พยานหรือบุคคลใกล้ชิดพยานดังกล่าวต้องกำลังอยู่ในโปรแกรมคุ้มครองพยานของเจ้าหน้าที่เท่านั้น ดังนั้น ผู้ที่จะกระทำความผิดได้จะต้องเป็นผู้ที่ทราบสถานที่อยู่ ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ นอกจากนี้มาตรา 22 ยังบัญญัติให้รับโทษหนักขึ้น หากการเปิดเผยความลับเป็นการกระทำเพื่อให้พยานหรือบุคคลใกล้ชิดไม่ได้รับความปลอดภัยหรือเป็นเหตุให้พยานหรือบุคคลใกล้ชิดถึงแก่ความตาย ได้รับอันตรายสาหัส หรือได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ย่อมแสดงว่ามีบุคคลอื่นอาศัยความลับดังกล่าวมาทำอันตรายต่อพยาน ซึ่งอาจจะถึงขั้นเป็นตัวการหรือผู้สนับสนุนในการกระทำอันตรายต่อพยานนั้นด้วยการกำหนดองค์ประกอบฐานเปิดเผยความลับตามมาตรา 21 และมาตรา 22 จึงยังไม่เพียงพอเอาผิดแก่บุคคลผู้ร่วมกระทำความผิดในฐานะอื่น ส่วนบทบัญญัติมาตรา 23 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดอาญาต่อบุคคลใด เพราะเหตุที่บุคคลนั้น สามี ภริยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นจะมา หรือได้มาเป็นพยาน ต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ กึ่งหนึ่ง” เห็นได้ว่ามาตรานี้มุ่งจะลงโทษผู้กระทำความผิดโดยมีเจตนาพิเศษ เพราะเหตุที่บุคคลจะมาหรือได้มาเป็นพยาน แต่มีได้บัญญัติให้ชัดเจนว่าผู้กระทำความผิดต้องกระทำความผิดอาญาอย่างไร จึงต้องตีความว่าอาจเป็นการกระทำความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาก็ได้ นอกจากนี้กรณีที่มีบุคคลแปลกหน้าหรือยานพาหนะต้องสงสัย มาสะกดรอยตามหรือมาอยู่ใกล้ตัวพยาน หรือใกล้ที่พักอาศัยของพยาน ซึ่งมีลักษณะจะก่อภัยอันตรายหรือคุกคามพยานให้เกิดความเกรงกลัว พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 13/1 เพียงแต่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจค้นตัวบุคคล หรือยานพาหนะ รวมทั้งมีอำนาจยึดสิ่งของหรือทรัพย์สินที่อาจก่อให้เกิด

ความไม่ปลอดภัยแก่พยานเท่านั้น มิได้บัญญัติให้การกระทำที่มีลักษณะจะก่อภัยอันตรายหรือคุกคามพยานให้เป็นความผิดทางอาญาและกำหนดโทษไว้แต่ประการใด

ดังนั้น ด้วยเหตุที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ.2000 ข้อ 23 ระบุว่ารัฐภาคีต้องกำหนดให้การขัดขวางความยุติธรรมเป็นความผิดอาญา ได้แก่ การกระทำโดยเจตนาซึ่งใช้กำลังทางกายภาพ การข่มขู่ หรือการทำให้กลัว หรือการให้สัญญา ยื่นข้อเสนอ หรือให้ประโยชน์ที่มีควรได้ เพื่อจูงใจให้ให้การเท็จ หรือเพื่อแทรกแซงการให้การ หรือเพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในงานยุติธรรม รวมถึงแนวทางการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่บุคคลที่ฆ่าหรือพยายามฆ่าผู้อื่น หรือบุคคลที่ใช้กำลังหรือขู่ผู้อื่น หรือเจตนาก่ออันตรายผู้อื่น เป็นการขัดขวาง ประวิง ป้องกัน หน่วงเหนี่ยวผู้อื่นจากการมาศาลหรือการให้การในกระบวนการทางราชการ และยังมีความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงานหรือพยานบุคคล ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐภาคีสมาชิก สมควรแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่บุคคลที่กระทำความผิดต่อพยานบุคคลในคดีอาญา โดยบัญญัติฐานความผิดและบทกำหนดโทษให้ชัดเจน ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ.2000 ข้อ 23 และอาจนำแนวทางการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกามาพิจารณาเป็นตัวอย่างได้ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่ามีความจำเป็นต้องกำหนดอัตราโทษให้หนักกว่าบทบัญญัติทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากเป็นความผิดที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมเสียหาย แม้จะเป็นการกระทำความผิดเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ศาลก็ต้องลงโทษผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งปกป้องคุ้มครองพยานอันเป็นบทหนักตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 นั่นเอง

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยานบุคคลในคดีอาญาที่ไม่เหมาะสม

การจ่ายค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายแก่พยานบุคคลในคดีอาญาที่มาให้การหรือมาเบิกความนั้นมีที่มาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 244 ที่บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และมีที่มาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 (5) บัญญัติว่า “...พยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็น และเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทนค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งคำว่า “ค่าตอบแทนที่จำเป็น” ได้แก่ ค่าพาหนะ ค่าที่พัก และค่าป่วยการพยาน ส่วน “ค่าตอบแทนที่สมควร” หมายถึง จำนวนค่าตอบแทนที่รัฐพึงจ่ายส่วนค่าป่วยการพยานนั้น ประเทศที่เจริญแล้วจะคำนวณตามรายได้ของพยาน เช่น พยานมีรายได้ชั่วโมงละ 500 บาท ถ้าพยานต้องเสียเวลาที่ศาลก็ชั่วโมง ก็จะได้รับค่าป่วยการพยานตามรายได้คูณด้วยเวลาที่เสียไปนั้น เป็นต้น¹² ส่วนกฎหมายที่บัญญัติรองรับตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 หมวด 4 ว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน มาตรา 17 และมาตรา 18 ประกอบระเบียบ

¹² คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2564), น. 287 - 288.

กระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามมี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2565 และมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 ประกอบระเบียบคณะกรรมการการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกในคดีอาญา พ.ศ.2561 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2566

แต่จากการศึกษาพบว่า พยานบุคคลที่ไม่ได้เข้าโครงการคุ้มครองพยาน หากพยานเป็นผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเดียวกับสถานที่ที่มาให้การหรือเบิกความมีสิทธิได้รับเพียงได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 300 บาท หรือมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 600 บาท หากพยานเป็นผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่นอกเขตจังหวัด นอกจากนี้ยังกำหนดข้อจำกัดว่าพยานที่ได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา และพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา จะมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนเฉพาะพยานที่ระบุไว้ในสำนวนการสอบสวนเท่านั้น

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมที่ออกตามความในมาตรา 17 และมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ดังกล่าว มิได้กำหนดให้พยานบุคคลที่ไม่ได้เข้าโครงการคุ้มครองพยานมีสิทธิได้รับค่าเดินทาง ค่าพาหนะ ค่าเช่าที่พัก หรือค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้แต่อย่างใด ทั้งที่ในความเป็นจริง พยานบุคคลบางรายอาจมีที่พักอาศัยในสถานที่ห่างไกล ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางโดยใช้รถโดยสารสาธารณะหรือทางเครื่องบิน หรือใช้ยานพาหนะส่วนตัวที่มีค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อเดินทางมาให้การต่อเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมหรือมาเบิกความต่อศาล หรือหากพยานต้องเดินทางไกลมาก ก็ต้องหาเช่าที่พักก่อนหรือหลังวันนัดสอบคำให้การหรือวันสืบพยาน และควรได้ค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้เพราะเหตุที่ต้องมาเป็นพยานในวันดังกล่าว แต่ในขณะที่พยานบุคคลที่ได้เข้าโครงการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษต่างก็มีสิทธิได้รับค่าใช้จ่าย ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามมี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ข้อ 20 และข้อ 23 ได้แก่ ค่าที่พักอาศัย อันเนื่องมาจากการคุ้มครองพยาน ให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินห้องละ 1,500 บาทต่อวัน ในกรณีเช่าที่พักอาศัยเป็นรายเดือนให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินหลังละ/ห้องละ 10,000 บาทต่อเดือน โดยให้คำนึงถึงความปลอดภัย ความเหมาะสม และความประหยัดแก่ราชการเป็นสำคัญ, มีสิทธิเบิกค่าอาหาร เครื่องดื่ม ในอัตราคนละ 240 บาทต่อวัน และมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพที่สมควรอันเนื่องมาจากการขาดประโยชน์นำมาหาได้ ในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในท้องที่จังหวัดที่ประกอบการงาน ณ วันที่ไม่สามารถประกอบการงานได้ตามปกติ

ส่วนบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ศาลจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักที่จำเป็นและสมควรแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียก ตามระเบียบคณะกรรมการการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกในคดีอาญา พ.ศ.2561 ซึ่งในฐานะที่ผู้ศึกษารับราชการเป็นพนักงานอัยการมีหน้าที่ขอศาลออกหมายเรียกพยาน และมีหน้าที่นำพยานบุคคลมาสืบในชั้นศาล ผู้ศึกษามักจะพบว่าศาลจะสั่งจ่ายเพียงแค่ค่าป่วยการพยาน จำนวน 300 – 600 บาท เท่านั้น ส่วนค่าพาหนะและค่าเช่าที่พัก ศาลจะมีได้มีคำสั่งจ่ายไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาของศาล เนื่องจากหากพยานเป็นข้าราชการ ย่อมมีสิทธิเบิกจ่ายค่าพาหนะและค่าเช่า

ที่פקจากหน่วยงานต้นสังกัดได้อยู่แล้ว แต่ปัญหาเกิดขึ้นในกรณีที่พยานเป็นประชาชนทั่วไป ซึ่งมีได้มีสิทธิเบิกจ่ายจากหน่วยงานราชการ ประชาชนย่อมมีภาระต้องยื่นคำร้องหรือยื่นเอกสารหลักฐานเพื่อขอเบิกจ่ายค่าพาหนะหรือค่าเช่าที่พักต่อเจ้าหน้าที่ของศาล และผู้ศึกษาพบว่าสาเหตุสำคัญอีกประการ คือ ประชาชนที่มาเป็นพยานเบิกความต่อศาลไม่ทราบว่าตนเองมีสิทธิได้รับทั้งค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พัก จึงมิได้เรียกร้องสิทธิดังกล่าวต่อศาลนั่นเอง

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าการจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พัก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 เป็นการจ่ายให้แก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกเท่านั้น ศาลจึงเป็นองค์กรเดียวที่มีอำนาจตามบทบัญญัตินี้ ส่วนพยานบุคคลประเภทอื่นที่ต้องมาให้การต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา หรือมาให้การต่อพนักงานสอบสวนในชั้นสอบสวน หรือพยานบุคคลที่ต้องมาให้การต่อพนักงานอัยการในการสอบสวนเพิ่มเติม รวมถึงกรณีที่บุคคลต้องมาให้ปากคำต่อหน้าสทวิชาชีพตามบทบัญญัติว่าด้วยการสอบปากคำผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือพยานที่เป็นเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปีด้วย ต้องจ่ายโดยอาศัยบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 17 ประกอบระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามเณร ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ซึ่งในทางปฏิบัติพบว่ามีการเบิกจ่ายให้ประชาชนน้อยมาก และประสบปัญหาเช่นเดียวกับในชั้นศาล คือ ประชาชนที่มาเป็นพยานให้การต่อเจ้าพนักงานไม่ทราบว่าตนเองมีสิทธิได้รับทั้งค่าป่วยการ ค่าพาหนะ และค่าเช่าที่พัก

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับให้พยานเด็กต้องเบิกความซ้ำซ้อนในชั้นพิจารณาของศาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 บัญญัติไว้เป็นหลักกว้างๆใน มาตรา 71 วรรคสาม ว่า “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมรวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกระทำการดังกล่าว” แต่พบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 (6) กำหนดว่า เด็กและเยาวชน ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศด้วยเหตุดังกล่าวพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 มาตรา 8 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงวิธีการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี ให้เหมาะสมขึ้น โดยมุ่งหมายมิให้เด็กได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและสภาวะทางจิตใจจากกระบวนการยุติธรรม

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติของมาตรา 172 ตรี ยังไม่สามารถบรรลุเจตนารมณ์ที่ต้องการมิให้เด็กถูกถามปากคำซ้ำซ้อน เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี วรรคสาม ยังคงมีความต้องการให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี ที่ยังสามารถติดตามตัวให้เด็กมาศาลได้ เพื่อมาเบิกความต่อศาลในฐานะพยานศาลโดยตรง เพราะการเบิกความของเด็กในฐานะพยาน ย่อมมีน้ำหนักดีกว่าคำให้การของเด็กในชั้นสอบสวนที่เป็นเพียงพยานบอกเล่า โดยมาตรา 172 ตรี วรรคสาม กำหนดเงื่อนไขว่าศาลจะจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กที่ได้บันทึกไว้ในชั้น

สอบสวน หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แทนการเบิกความในชั้นพิจารณาของพยานเด็ก ได้ก็ต่อเมื่อก่อนสืบพยานเด็ก ศาลเห็นสมควรด้วยตนเอง หรือถ้าพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควร หรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควร และศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นผลร้ายแก่เด็ก ถ้าไม่อนุญาตตามที่ร้องขอ

การที่มาตรา 172 ตรี วรรคสาม บัญญัติว่า “ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นผลร้ายแก่เด็ก ถ้าไม่อนุญาตตามที่ร้องขอ” แสดงให้เห็นว่าผู้ร่างกฎหมายทราบอยู่แล้วว่าการบังคับให้พยานเด็กต้องเบิกความซ้ำซ้อนอีกในชั้นพิจารณาของศาล อาจกระตุ้นความทรงจำต่อเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่เป็นผลดีต่อจิตใจของเด็ก แต่กลับบัญญัติกฎหมายให้เป็นดุลพินิจของศาลว่า “ถ้าศาลเห็นสมควร” หรือให้เป็นหน้าที่ของพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ย่อมแสดงให้เห็นว่ารัฐกำลังให้ความสำคัญกับหลักพยานหลักฐานที่ดีที่สุด และมุ่งคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่ควรจะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย โดยให้อีกฝ่ายจำเลยได้ฟังพยานเด็กเบิกความอีกครั้งต่อหน้าจำเลย แต่ไม่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งไม่เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 ข้อ 3 และไม่เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 (6) ที่กำหนดว่าเด็ก เยาวชน ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

ปัญหาที่พบมากในทางปฏิบัติ ได้แก่ คดีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง แต่เป็นความผิดซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 วรรคหนึ่ง บังคับว่าศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง กล่าวคือ ต้องมีการสืบพยานประกอบคำรับสารภาพของจำเลย โดยเฉพาะข้อหาความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งกระทำต่อเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี หรือความผิดต่อชีวิตที่เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัว เช่น กรณีพ่อฆ่าแม่ โดยลูกที่เป็นเด็กเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวขณะฆ่ากัน เป็นต้น ล้วนแต่เป็นคดีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป ซึ่งต้องนำพยานเด็กมาสืบพยานประกอบคำรับสารภาพ ทำให้พยานเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายต้องมาเล่าเรื่องที่ตนถูกล่วงละเมิดทางเพศซ้ำซ้อน หรือเล่าเรื่องความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวอีกทั้งที่พยานเด็กเคยให้การต่อพนักงานสอบสวนในขณะไปแจ้งความร้องทุกข์ และยังต้องให้การซ้ำอีกรอบในชั้นสอบสวนต่อหน้าสทวิชาชีพ ตามมาตรา 133 ทวิ หรือในชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง นอกจากนี้ การนัดพิจารณาคดีของศาล มักจะนัดสืบพยานเด็กภายหลังจากวันเกิดเหตุ เป็นเวลานานหลายเดือน หรือบางคดีอาจจะเป็นเวลานานถึง 1 ปีนับแต่วันเกิดเหตุ ซึ่งเด็กอาจลืมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้แล้ว แต่เด็กต้องกลับมาเบิกความเพื่อนึกถึงเหตุการณ์เดิมที่กระทบกระเทือนจิตใจอีก

การสืบพยานเด็กประกอบคำรับสารภาพของจำเลย ในคดีความรุนแรงในครอบครัวหรือในความผิดเกี่ยวกับเพศนั้นไม่มีความจำเป็นต้องกระทำ เนื่องจากมาตรฐานการพิสูจน์ (Standard of proof) ในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องนั้น ย่อมไม่ต้องใช้มาตรฐานการพิสูจน์ในระดับที่ต้องให้ได้ความชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควรหรือปราศจากเหตุอันควรสงสัย (beyond reasonable doubt) ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ในระดับเดียวกับในคดีที่จำเลยให้การปฏิเสธ ดังที่มีแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า “บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญา มาตรา 176 วรรคหนึ่ง มีความหมายว่า สำหรับความผิดที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น แม้จำเลยจะให้การรับสารภาพต่อศาลว่าได้กระทำความผิดตามฟ้อง ศาลก็ต้องฟังพยานหลักฐานของโจทก์ให้เป็นที่ยอมรับก่อนว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามที่ให้การรับสารภาพจึงจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันเสรีภาพของจำเลยในคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูงมิให้ต้องรับโทษหนักหรือเกินกว่าความผิดที่ตนเองกระทำ อย่างไรก็ตาม พยานหลักฐานที่โจทก์นำเสนอประกอบคำรับสารภาพของจำเลย ไม่จำเป็นต้องได้ความชัดแจ้งโดยปราศจากข้อสงสัยดังเช่นในคดีที่จำเลยให้การปฏิเสธ เพียงแต่ประกอบคำให้การรับสารภาพของจำเลยให้เป็นที่ยอมรับศาลว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ก็เป็นการเพียงพอแล้วที่ศาลจะลงโทษจำเลยโดยอาศัยพยานหลักฐานนั้น เพราะเป็นกรณีที่โจทก์เพียงแต่นำสืบพยานหลักฐานให้เห็นเป็นเค้ามูลเพื่อประกอบคำรับสารภาพของจำเลยเท่านั้น”¹³

นอกจากนี้ แม้สื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานเด็กในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง จะเป็นเพียงพยานบอกเล่า ซึ่งการชั่งน้ำหนักพยานบอกเล่า ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่จะมีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227/1 แต่สื่อภาพและเสียงของพยานเด็กที่ถูกบันทึกไว้ในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าว เป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่าเชิงพิสูจน์ (probative value) สูงมาก เพราะได้ทำขึ้นตามที่มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 171 วรรคสอง บังคับให้ทำ อีกทั้งยังได้ทำขึ้นต่อหน้าพนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอ ดังนั้น ถึงแม้โดยสภาพจะเป็นพยานบอกเล่าในชั้นศาล แต่ก็ยังเป็นพยานบอกเล่าที่มีคุณภาพดีมาก ไม่ควรตัดทิ้งไปตามหลักกฎหมายเรื่องตัดพยานบอกเล่า ดังนั้น การที่มาตรา 172 ตรี วรรคสี่ บัญญัติให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานเด็กในชั้นสอบสวน หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานเด็กในชั้นพิจารณาของศาล จึงถือว่ามิขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยเฉพาะบัญญัติให้รับฟังพยานบอกเล่านี้ได้¹⁴

ดังนั้น หากจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ในคดีที่มีข้อหาในความผิดที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ก็ควรแก้ไขเพิ่มเติมให้มีข้อยกเว้นว่าในกรณีที่ผู้เสียหายหรือพยานเป็นเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี ไม่จำเป็นต้องนำพยานเด็กมาเบิกความซ้ำอีกในชั้นพิจารณา แต่ให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ ในทำนองเดียวกับมาตรา 172 ตรี วรรคสี่ และเป็นไปตามแนวทางของประเทศอังกฤษที่มีพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 1988 (Criminal Justice Act 1988) มาตรา 33 วางหลักว่าในการพิจารณาคดีทำร้ายทางเพศนั้น ไม่ให้มีการเรียกเด็กมาเป็นพยานในชั้น

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7399/2544 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 314/2551, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/>.

¹⁴ จรัญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2565), น. 634 - 636.

พิจารณาของศาล แต่กำหนดให้คำให้การของเด็กในชั้นสอบสวนสามารถรับฟังในการพิจารณาในศาลได้ เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้พยานที่เป็นเด็กต้องให้การซ้ำซ้อนอันจะทำให้เด็กได้รับการซ้ำเติมจากกระบวนการยุติธรรม ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การคุ้มครองสิทธิพยานบุคคลในคดีอาญาเป็นสิ่งที่ทุกประเทศให้ความสำคัญเนื่องจากการปกป้องพลเมืองของรัฐตามทฤษฎีสัญญาประชาคม ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยหรือคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในระดับกฎหมายระหว่างประเทศ มีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 กำหนดให้รัฐภาคีต้องกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อการกระทำของบุคคลที่เข้มขู่ คุกคาม ทำให้พยานหวาดกลัว ซึ่งพบว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาที่กระทำต่อพยานไว้ครอบคลุมลักษณะการกระทำผิดในหลายรูปแบบ และเมื่อพลเมืองของรัฐที่เป็นเด็กมีความจำเป็นต้องเข้ามาเป็นพยานในกระบวนการยุติธรรม รัฐต้องมีวิธีการที่เหมาะสมในการสอบปากคำหรือสืบพยานเด็ก โดยมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 กำหนดให้ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก โดยกฎหมายของประเทศอังกฤษในประเภทคดีความผิดเกี่ยวกับเพศบางคดี กำหนดให้ใช้คำให้การของพยานเด็กในชั้นสอบสวนแทนคำเบิกความในชั้นพิจารณาได้ ซึ่งการแก้ไขกฎหมายเพื่อมิให้พยานเด็กต้องมาเบิกความซ้ำซ้อนหลายครั้งนั้น รัฐต้องคำนึงถึงสิทธิการได้รับพิจารณาโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยด้วย โดยอาจนำระดับมาตรฐานการพิสูจน์ในแต่ละคดีมาพิจารณาความจำเป็นที่ต้องนำพยานเด็กมาเบิกความในชั้นศาล

เมื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายของประเทศไทย เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศแล้ว พบว่าสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่บุคคลที่กระทำความผิดต่อพยานบุคคลในคดีอาญา โดยบัญญัติฐานความผิดและบทกำหนดโทษให้ชัดเจนและครอบคลุมรูปแบบการกระทำที่อาจเกิดขึ้นแก่พยานรวมถึงบุคคลใกล้ชิดของพยาน เพื่อป้องปรามผู้ที่คิดจะกระทำความผิดต่อพยาน และประเทศไทยต้องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อกำหนดให้รัฐจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักแก่พยานบุคคลทุกประเภทที่ต้องมาให้การในชั้นสืบสวนหรือในชั้นสอบสวน และพยานที่มาเบิกความต่อศาล โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่แจ้งสิทธิการได้รับคำตอบแทนและค่าใช้จ่ายไว้ในหมายเรียกพยาน นอกจากนี้ประเทศไทยต้องปรับปรุงวิธีการสืบพยานผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี ให้เหมาะสมขึ้น เพื่อมิให้เด็กได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและสภาวะทางจิตใจจากกระบวนการยุติธรรม ทั้งในกรณีที่จำเลยให้การปฏิเสธว่ามีได้กระทำความผิด และในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องด้วย ให้เหมาะสมตามระดับมาตรฐานการพิสูจน์ในแต่ละกรณี

ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาให้ดีขึ้น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของผู้กระทำความผิดต่อพยานบุคคลในคดีอาญา

ผู้ศึกษาเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยให้ยกเลิกและให้แก้ไขบทบัญญัติมาตรา 22 มาตรา 23 และบัญญัติเพิ่มเติมความผิดเป็นมาตรา 24 มาตรา 25 ดังต่อไปนี้

มาตรา 22 “ผู้ใดฆ่าพยานบุคคล หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานบุคคลนั้น เพราะเหตุที่พยานจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริง ต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสามแสนบาท”

มาตรา 23 “ผู้ใดทำร้ายพยานบุคคล หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานบุคคลนั้น เพราะเหตุที่พยานจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริง ต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา หรือเพื่อให้พยานบุคคลดังกล่าวให้การเท็จหรือเบิกความเท็จ ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่ง เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่ง เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่ง ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 24 “ผู้ใดหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังพยานบุคคล หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานบุคคลนั้น เพราะเหตุที่พยานจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริง ต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา หรือเพื่อให้พยานบุคคลดังกล่าวให้การเท็จหรือเบิกความเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ

(1) รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

(2) รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

(3) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี”

มาตรา 25 “ผู้ใดข่มขืนใจ ชูเชื้อ หรือกระทำความผิดประการใดอันเป็นการคุกคามต่อพยานบุคคล หรือสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานบุคคลนั้น โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว เพื่อมิให้พยานไปให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา หรือไปให้การต่อพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือไปเบิกความต่อศาลในการดำเนินคดีอาญา หรือเพื่อให้พยานบุคคลดังกล่าวให้การเท็จหรือเบิกความเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

2. ข้อเสนอแนะในปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยานบุคคลในคดีอาญาที่ไม่เหมาะสม

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะเกิดประโยชน์มากกว่าแก้ไขในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 หรือระเบียบกระทรวงยุติธรรมที่เป็นกฎหมายลำดับรอง เนื่องจากการเรียกให้พยานบุคคลในคดีอาญามาให้การ หรือมาเบิกความต่อศาล ล้วนแต่ต้องมีหมายเรียกบุคคลให้มาเป็นพยานทั้งสิ้น และบทบัญญัติที่ให้อำนาจออกหมายเรียก ก็บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดหลักการให้เป็นบทบังคับหน่วยงานของรัฐที่ให้พยานบุคคลมาให้การในชั้นสืบสวนหรือสอบสวน หรือมาเบิกความต่อศาลว่า ต้องจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พัก แก่พยานที่มาให้การหรือมาศาลเพื่อเบิกความทุกราย ส่วนดุลพินิจว่าจะส่งจ่ายเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใดให้เป็นไปตามระเบียบ แต่ยังคงต้องมีข้อยกเว้นว่าไม่ต้องมีค่าส่งจ่ายแก่ข้าราชการหรือพนักงานองค์กรรัฐที่มาเบิกความตามหน้าที่และมีสิทธิเบิกจ่ายค่าพาหนะและค่าเช่าที่พักได้ตามระเบียบราชการอยู่แล้ว และนอกจากนี้จะต้องกำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิในการได้รับค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักให้พยานทราบล่วงหน้าด้วย เพื่อให้พยานมีโอกาสเตรียมหลักฐานประกอบการเบิกจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักได้ ดังนี้

2.1 พยานบุคคลที่มาให้การในชั้นสืบสวนสอบสวน

บัญญัติเพิ่มเติมเป็นความในวรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 52 ว่า “ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือศาล จ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักที่จำเป็นและสมควรแก่พยานซึ่งมาให้การหรือมาเบิกความตามวรรคหนึ่งทันทีภายหลังจากที่พยานได้ให้การหรือเบิกความแล้ว ตามอัตราและวิธีการที่กำหนดตามระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือกระทรวงมหาดไทยหรือคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง เว้นแต่พยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีสิทธิเบิกจ่ายได้ตามระเบียบราชการ ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือศาล แจ้งสิทธิและวิธีการขอรับค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักไว้ในหมายเรียกตามวรรคหนึ่งด้วย”

บัญญัติเพิ่มเติมเป็นความในวรรคหก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ว่า “ให้พนักงานสอบสวน จ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักที่จำเป็นและสมควรแก่พยานซึ่งมาให้การ

ตามวรรคหนึ่งทันทีภายหลังจากที่พยานได้ให้การแล้ว ตามอัตราและวิธีการที่กำหนดตามระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง เว้นแต่พยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีสิทธิเบิกจ่ายได้ตามระเบียบราชการ ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวน แจ้งสิทธิและวิธีการขอรับค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักไว้ในหมายเรียกตามวรรคหนึ่งด้วย”

2.2 พยานบุคคลที่มาให้การในชั้นสอบสวนเพิ่มเติมของพนักงานอัยการ

บัญญัติเพิ่มเติมเป็นความในวรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ว่า “ให้พนักงานอัยการ จ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักที่จำเป็นและสมควรแก่พยานซึ่งมาให้ซักถามหรือให้การตามวรรคหนึ่ง (ก) ทันทีภายหลังจากที่พยานได้ให้การแล้ว ตามอัตราและวิธีการที่กำหนดตามระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง เว้นแต่พยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีสิทธิเบิกจ่ายได้ตามระเบียบราชการ ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แจ้งสิทธิและวิธีการขอรับค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักไว้ในหมายเรียกตามวรรคหนึ่ง (ก) ด้วย”

2.3 พยานบุคคลที่มาเบิกความในชั้นพิจารณาของศาล

แก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 ว่า “ให้ศาลจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักที่จำเป็นและสมควรแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียก ซึ่งมาให้การหรือมาเบิกความทันทีภายหลังจากที่พยานได้ให้การหรือเบิกความแล้ว ตามอัตราและวิธีการที่กำหนดตามระเบียบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง เว้นแต่พยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีสิทธิเบิกจ่ายได้ตามระเบียบราชการ ทั้งนี้ ให้ศาลแจ้งสิทธิและวิธีการขอรับค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักไว้ในหมายเรียกตามวรรคหนึ่งด้วย”

3. ข้อเสนอแนะในปัญหาเกี่ยวกับการที่กฎหมายบังคับให้พยานเด็กต้องเบิกความซ้ำซ้อนในชั้นพิจารณาของศาล

แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติมาตรา 172 ตรี เพื่อคุ้มครองสิทธิของพยานที่เป็นเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี ควรแบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

3.1 ในคดีที่จำเลยให้การปฏิเสธว่ามีได้กระทำความผิด ซึ่งมีความจำเป็นที่คู่ความต้องนำพยานเด็กซึ่งเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์มาสืบในฐานะพยานบุคคล ควรแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี วรรคสาม โดยมีหลักการบังคับว่า ศาลต้องจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความก่อนเริ่มสืบพยานเด็กเสมอ หากข้อเท็จจริงที่ได้จากบันทึกภาพและเสียงคำให้การดังกล่าวยังไม่ครบถ้วนในประเด็นใด ก็ให้คู่ความซักถามพยานเด็กเพิ่มเติม ถามค้าน หรือถามตงพยานเด็กนั้นได้ เท่าที่จำเป็นและภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร ดังนี้

มาตรา 172 ตรี วรรคสาม “ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความ โดยให้อื้อสื่อภาพและเสียงคำให้การของ

พยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล แล้วจึงให้ศาลหรือคู่ความถามพยานเพิ่มเติม ถามค้านหรือถามตงพยานได้ ทั้งนี้เท่าที่จำเป็นและภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร”

3.2 ในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ที่มีข้อหาในความผิดที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 วรรคหนึ่ง จะบัญญัติให้โจทก์ต้องสืบพยานประกอบคำรับสารภาพ ก็ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 วรรคหนึ่ง ให้มีข้อยกเว้นว่าในกรณีที่ผู้เสียหายหรือพยานเป็นเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี ไม่จำเป็นต้องนำพยานเด็กมาเบิกความซ้ำอีกในชั้นพิจารณา แต่ให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวน หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ ในทำนองเดียวกับมาตรา 172 ตรี วรรคสี่ ดังนี้

มาตรา 176 วรรคหนึ่ง “ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่คดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง แต่หากพยานโจทก์เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171วรรคสอง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล ประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้”

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กุลนิธิ ขุนทองจันทร์. “ปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติในการรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริติ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2562.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร, 2562.

เชมจุฑา สุวรรณจินดา. “กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2564.

จรัญ รักติธนากุล. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2565.

ณรงค์ ใจหาญ. “การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา.” วารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. เล่มที่ 4. ปีที่ 29. น. 558-561 (ธันวาคม 2542).

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. สังคมกับกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2564.

ธานีศ เกศวพิทักษ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4 เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 15.

กรุงเทพมหานคร:สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2564.

ปิติ โพธิ์จิตร. “ความผิดเกี่ยวกับการยุ่งเหยิงพยานบุคคล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

วีระพงษ์ บุญโยภาส. “แนวความคิดคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา

พ.ศ. 2546.” วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เล่มที่ 2. ปีที่ 25. น. 279

(มีนาคม 2549).

สุพิศ ประณีตพลกรัง. “การค้นหาคำความจริงในกฎหมายลักษณะพยาน และการคุ้มครองพยานในคดีอาญา.”

ในประมวลสาระชุดวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง เล่มที่ 2. น. 27-31. นนทบุรี:

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562.

อุดม รัฐอมฤต. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสาร

ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.